

Allmän SiS-rapport
2009:2

Socialtjänstenkät Ungdom 2008

Socialtjänstens bedömning av vården av ungdomar
på SiS särskilda ungdomshem

Förord

Statens institutionsstyrelse (SiS) gör genom en särskild enkät till socialtjänsten – Socialtjänstenkät Ungdom – årliga nationella uppföljningar av ungdomsvården vid SiS särskilda ungdomshem. Efter varje utskrivning från ett särskilt ungdomshem eller vid överflyttning från ett ungdomshem till ett annat skickas enkäten till socialtjänsten i den ansvariga kommunen. Socialtjänsten är uppdragsgivare och ansvarig för planering, placering och uppföljning av placeringarna. Syftet med enkäten är att SiS centralt, men också varje institution, kontinuerligt skall kunna inhämta socialtjänstens åsikt om handläggningen, samarbetet och behandlingen vid ungdomshemmen.

2008 års socialtjänstenkät är den nionde nationella uppföljningen som bearbetats till publicering. Tidigare enkätundersökningar har genomförts årligen under perioden 1999–2007; uppgifterna för åren 2002, 2003, 2005 och 2007 finns utgivna i serien Allmän SiS-rapport. Uppföljningen har gjorts av Staffan Wallier på SiS FoU.

Stockholm i februari 2009

Nils Åkesson
Utvecklingsdirektör

Innehållsförteckning

Förord	1
Sammanfattning	3
De särskilda ungdomshemmen	4
Enkätundersökningen	4
Socialtjänstens uppfattning om ungdomsvården	5
Om sammanställningen	5
Åtta av tio tycker att de unga får lämplig plats	6
I stort sett alla är nöjda med handläggningen	6
Samarbetet fungerar bra	7
Omvårdnadsinsatserna får höga betyg	7
Många nöjda med riktade insatser mot kriminalitet, beteendestörning etc	8
Utredningsuppdragen bedöms i stort sett ha fungerat bra	8
Den sociala kontrollen är bra	9
Stort bortfall på frågan om undervisning	9
Tre fjärdedelar är nöjda med föräldrakontakterna	10
Många kommenterar planeringen och genomförandet av utslussning och utskrivning	10
Mycket lågt bortfall på sista frågan	10
84 procent av enkätens frågor besvarades positivt	11
En nedgång jämfört med 2007	11
Diskussion	12
Bilagor	14
Bilaga 1	Tabelljämförelse 1999–2008
Bilaga 2	Tabellsammanställning på institutionsnivå 2008
Bilaga 3	Socialtjänstenkät ungdom

Sammanfattning

Socialtjänsten ombads för den nationella uppföljningen 2008 att besvara Socialtjänstenkät Ungdom i 450 utskrivnings- och överflyttningsärenden. Mätperioden sträckte sig över en tremånadersperiod (1 april–30 juni) och gällde de ungdomar som blev utskrivna eller överflyttades från ett ungdomshem till ett annat och den unge skulle ha vårdats i minst åtta dagar. Avslutade LSU-ärenden ingår i uppföljningen även om personen ifråga övergår till att vårdas enligt LVU (och vice versa). Efter påminnelser besvarades 323 enkäter, dvs. 72 procent av utskrivningarna under perioden 1 april–30 juni 2008. Jämfört med 2007 års mätning har täckningsgraden totalt sett blivit 4 procent högre. Svarsfrekvensen var högst i den Södra regionen (85%) och lägst i Mälardalsregionen (59%). Det interna bortfallet (dvs. obesvarade frågor och ”vet ej” svar) låg i genomsnitt på 22 procent, för tre frågor mellan 33 och 65 procent.

Enkätsvaren visar att 8 av 10 socialsekreterare anser att de unga hade erbjudits en bra eller mycket bra placering. Sedan 1999, då andelen socialsekreterare som svarade mycket bra/bra var 65 procent, har SiS i allt högre grad kunnat erbjuda lämplig plats för ungdomarna. Nästan alla socialsekreterare tycker att placeringssekreterarens handläggning var mycket bra eller bra (95%). I årets mätning svarade 87 procent av socialsekreterarna att de var nöjda med samarbetet med institutionen vid utformningen av uppdraget och/eller behandlingsplanen. 84 procent av socialsekreterarna var nöjda med ungdomshemmens omvårdnadsinsatser. Ungefär samma andel (81%) svarade mycket bra/bra på frågan om ungdomshemmens arbete med de behandlingsinsatser som rör den unges beteende, missbruk eller kriminalitet. 81 procent ansåg i årets mätning att institutionens utredning av den var mycket bra eller bra.

84 procent av socialsekreterarna anser att den sociala kontrollen har fungerat mycket bra eller bra vilket är något lägre än i fjol (91%). Undervisning i skola och arbetsträning är det område i behandlingsinnehållet som har förbättrats mest sedan den första uppföljningen 1999. I årets mätning uppgav 84 procent av socialsekreterarna att de varit nöjda med SiS undervisning och/eller arbetsträning (bortfallet är emellertid relativt högt, 39%). 74 procent av socialsekreterarna är nöjda med institutionens arbete med den unges föräldrar/anhöriga och 79 procent ansåg att utslussning och utskrivning planerades och genomfördes mycket bra eller bra. Socialsekreterarna skulle i 84 procent av fallen förorda en placering på samma institution/avdelning (bortfall 2%).

Totalt har 84 procent av socialsekreterarna i sina svar valt de positiva alternativen (mycket bra/bra) och endast 4 procent de negativa (dåligt/mycket dåligt). På 11 av de totalt 14 frågorna i enkäten är andelen nöjda emellertid lägre än 2007. Sammanfattningsvis ger socialsekreterarna ändå SiS ungdomshem ett gott betyg.

De särskilda ungdomshemmen

SiS har sedan 1 april 1994 ansvar för de särskilda ungdomshemmen. Under 2008 var de 32 till antalet (Åbygården lades ner 1 april 2008) med sammanlagt 680 platser, varav 146 var öppna och 534 låsbara; 254 av platserna var för akutplacering och utredning. Det förekommer fyra typer av placeringar inom ungdomshemmen: behandlings-, utrednings- och akutplaceringar samt placeringar för slutna ungdomsvård (LSU). Behandlingen vid ungdomshemmen sker oftast utan ungdomarnas eller föräldrarnas (vårdnadshavarnas) samtycke, med stöd av lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) eller lagen om verkställighet av slutna ungdomsvård (LSU). Vården kan också ske på frivillig grund enligt socialtjänstlagen (SoL). Vid placeringar på särskilda ungdomshem är det antingen socialnämnden som ansöker om plats på något av SiS ungdomshem enligt LVU eller SoL, eller domstolen som dömer den unge till vård med stöd av LSU.

SiS är sedan 1 juli 2007 indelat i fyra regioner; Norra regionen, Mälardalsregionen, Västra regionen och Södra regionen. Beslutet att införa en ny regional organisation inom SiS togs för att förstärka och förtydliga styrningen av institutionerna och för att effektivisera organisationen. Skillnaden jämfört med SiS tidigare regionsuppdelning är bland annat att fyra regionchefer, direkt underställda generaldirektören, har anställts för att leda verksamheten i var sin region. De ingår i SiS ledningsgrupp.

Enkätundersökningen

Efter varje avslutad placering vid de särskilda ungdomshemmen och/eller överflyttning från ett ungdomshem till ett annat skickas Socialtjänstenkät Ungdom (se bilaga 3) till socialtjänsten i den ansvariga kommunen. Den socialsekreterare/handläggare som haft hand om placeringen av den unge ombads besvara enkäten. Enkäten syftar till att SiS och respektive institution ska få socialtjänstens uppfattning om handläggningen, samarbetet och behandlingen av ungdomar som varit inskrivna inom SiS. Den har använts sedan 1999 och är i första hand till för att ge institutionerna underlag för deras egen uppföljning. Det är vanligt att de konkreta kritiska synpunkter som framförs i det enskilda fallet diskuteras mellan institutionen och socialtjänsten. Det ger möjligheter till klagoranden och till förbättringar av vården och samarbetet. Enkäten används också centralt i myndighetens kvalitetsarbete och verksamhetsuppföljning. Frågorna anknyter till SiS kvalitetsmål. Den nationella uppföljningen har en årlig mätperiod om tre månader, under 2008 1 april–30 juni. I uppföljningen och den nationella sammanställningen är det framförallt utvecklingen genom åren, såsom den avspeglas i socialtjänstens uppfattning om vården, som är intressant.

Socialtjänsten ombads för mätperioden 2008 att besvara en enkät i 450 utskrivnings- och överflyttningsärenden. För att ingå i uppföljningen skulle den unge ha vårdats på ungdomshemmet i minst åtta dagar. Alla ungdomar som blev utskrivna från institutionerna efter att ha varit dömda enligt LSU ingick också i uppföljningen, oavsett om de övergick till vård enligt LVU eller SoL. Även det motsatta gäller, dvs. att ungdomar som övergår från vård jml LVU eller SoL till att avtjäna ett straff enligt LSU inom SiS ska följas upp. Uppgifter om utskrivningar, överflyttningar och LSU-placeringar under den aktuella perioden togs fram via SiS klient- och institutionsadministrativa system (KIA). Efter påminnelser besvarades 323 enkäter (72%, tabell 1). Svarsfrekvensen är tio procentenheter lägre än åren 2003–2006 men något högre än 2007 då den låg på 68 procent. Av de 323 placeringar som följdes upp var 70 procent pojkar och 30 procent flickor. Placeringstiden var i genomsnitt 150 dagar, ungefär var femte hade en vistelsetid mellan 8–30 dagar och hälften vistelsetider över 90 dagar. 46

procent av ungdomarna var akutplacerade, 27 procent placerade för behandling, 22 procent för att utredas och 5 procent placerade enligt LSU.

Tabell 1. Antal ärenden, besvarade enkäter och bortfall (antal och procent)

	Antal	Procent
Ärenden (enligt KIA)	450	100
Besvarade enkäter	323	72
Bortfall	127	28

Södra regionen hade flest utskrivningar under undersökningsperioden (155 klienter) följt av Mälardalsregionen (137 klienter), Västra regionen (115 klienter) och Norra regionen (43 klienter). Svarefrekvensen var högst i den Södra regionen (85%) och lägst i Mälardalsregionen (59%) (tabell 2).

Tabell 2. Antal ärenden, besvarade enkäter samt bortfall efter region (antal och procent)

Regioner	Ärenden		Besvarade enkäter		Bortfall	
	Antal	Proc	Antal	Proc	Antal	Proc
Norra regionen	43	100	36	84	7	16
Mälardalsregionen	137	100	81	59	56	41
Västra regionen	115	100	74	64	41	36
Södra regionen	155	100	132	85	23	15

Socialtjänstens uppfattning om ungdomsvården

Om sammanställningen

Det huvudsakliga värdet av enkäterna är att den ansvariga socialsekreteraren ska kunna ge institutionen omedelbar återkoppling vad gäller vården i det enskilda fallet. Detta sker kontinuerligt, används för interna diskussioner och sammanställs ibland också på årsbasis av institutionen. När det gäller den nationella sammanställningen ligger värdet framför allt i att få en uppfattning om hur väl vården i stort motsvarar socialtjänstens förväntningar och hur det skiljer sig mellan olika aspekter av vården och hur utvecklingen sett ut över åren.

Tillförlitligheten i materialet beror på bortfallet och dess betydelse, hur representativ mätperioden är i förhållande till resten av året, hur seriöst svaren är ifyllda etc. Bortfallet för årets mätning ligger på 28 procent, vilket är beklagligt högt. Det interna bortfallet (obesvarade frågor och ”vet ej”-svar) ligger i genomsnitt på 22 procent, för 3 frågor mellan 33 och 65 procent, vilket gör slutsatser osäkra. Erfarenheten visar också att brukare i enkäter där de tillfrågas om hur nöjda de är med olika tjänster tenderar att ge en hög andel positiva svar.

Resultaten kan inte utan vidare tas som ett absolut mått på hur socialsekreterarna anser att vården fungerar men materialet möjliggör för SiS att avläsa utvecklingen över tid.

Kommentarer som uttalar missnöje med vården eller samarbetet är viktiga för att se vilka brister som kan behöva rättas till. Därför lyfts i sammanställningen fram kommentarer om vad

socialsekreterarna varit missnöjda respektive särskilt nöjda med. Såväl de positiva som de negativa kommentarerna kan vara intressanta för institutionerna att ta del av, och för SiS egen uppföljning av verksamheten. Kommentarna har ibland förtydligats språkligt för att öka läsbarheten och namn har ersatts med pojken/flickan/personal/institutionen eller motsvarande.

I följande redovisning och i tabellerna (bilaga 1 och 2) har de positiva respektive negativa alternativen slagits ihop till ”mycket bra/bra” respektive ”dåligt/mycket dåligt”. Beräkningen av andelen positiva och negativa svar grundar sig på dem som har besvarat frågan med en bedömning. De som inte har besvarat respektive fråga (blanka svar) eller de som svarat ”vet ej” eller att frågan inte är relevant (ej aktuell) har således inte räknats med i procentberäkningarna. I sammanställningen har frågorna delats in och redovisas inom respektive område.

Åtta av tio tycker att de unga får lämplig plats

Skälet till socialtjänstens placering av ungdomar på särskilda ungdomshem varierar. Det kan vara fråga om akutplacering eller begäran om utredning. Syftet kan vara att den unge ska få behandling med inriktning på t.ex. missbruk eller kriminalitet. Placeringen kan ske frivilligt, med stöd av socialtjänstlagen (SoL), eller syfta till att skydda den unge med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). För dessa placeringar är det socialtjänsten som formulerar uppdraget till SiS. En del ungdomar är dömda till institutionsvistelse enligt lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU). Där är socialtjänsten inte uppdragsgivare, men ansvarar för den långsiktiga planeringen för den unge och för vad som ska hända efter utskrivningen. Olika problem kräver vård med olika innehåll och inriktning. Det finns också en strävan att placera ungdomarna så nära hemorten som möjligt, för att underlätta kontakten med anhöriga och ansvarig handläggare inom socialtjänsten. 83 procent av socialsekreterarna tycker att den unge har erbjudits en lämplig plats. 8 procent menar att placeringserbjudandet har varit dåligt eller mycket dåligt och 10 procent har valt att inte svara på frågan. År 1999 var andelen nöjda 65 procent och bara något högre följande år (67%). I uppföljningen år 2002 hade andelen ökat till 81 procent och i mätningarna därefter har det varit mer eller mindre marginella förbättringar. Många socialsekreterare har lämnat kommentarer på denna fråga. Ett flertal tar upp problemet med få alternativ (ungdomshem) att välja mellan vid placering:

Akut placering av psykiskt sjuk pojke, svårt att hitta bra alternativ överlag.
Det fanns inga andra alternativ, först fanns inga platser alls.
Det fanns inget alternativ, det var kö till SiS-in.
Det fanns inte plats då vi sökte, fick vänta i fyra dagar, önskade plats på närmare ort.
Det fanns två alternativ att välja mellan, den unge valde ”institutionen”.
Fick ingen placering förrän efter flera veckor.
Tycker inte att ”institutionen” var en optimal institution för pojken, men i det akuta läget fanns få alternativ, socialtjänsten var inte inblandad/med och valde placeringen.
Fick ingen plats och ställdes i kö.
Fick vänta på akut plats några dagar.
Lång väntetid.
Vid kontakt med SiS är det alltid ont om plats och min upplevelse är att det inte i främsta rummet handlar om vad som passar den unge bäst utan var det finns ledig plats.
Placeringen passade den unge mycket bra.
Alldeles utmärkt gjort.

I stort sett alla är nöjda med handläggningen

Placeringen sköts av placeringssekreterare centralt vid SiS. En mycket hög andel av socialsekreterarna, 95 procent, tycker att SiS handläggning var mycket bra eller bra i årets mätning. De allra flesta kommentarer på denna fråga är av positiv karaktär:

Alltid tillmötesgående och serviceinriktade, stor förståelse för situationer som uppstår.
Det var tydligt och ordnat.
Fick plats snabbt.
Fick snabb handläggning i ärendet, upplever att den unge blev erbjuden ett bra alternativ.
Hade bra dialog och kontakt dagarna innan placering.
Hade mycket bra samarbete med placeringsansvariga och effektivt.
Handläggningen av ärendet har varit professionellt.
Snabbt o effektiv kontakt, lyhörd, kunnig.
Snabbt och bra.
Var engagerad att det skulle bli rätt.
Försökte anpassa efter våra önskemål, verkade inte känna till bristerna.

Samarbetet fungerar bra

På frågan om hur socialsekreterarna uppfattade samarbetet med institutionen vid utformningen av uppdraget och/eller behandlingsplanen svarade 87 procent att det fungerade bra eller mycket bra. Endast 3 procent tyckte samarbetet var dåligt/mycket dåligt och 10 procent tyckte att det var medel. I årets enkät var det även 13 procent som svarade ”vet ej” på denna fråga. Den största delen av kommentarerna är av positiv karaktär:

Alla kontakter och samarbetet med personalen fungerade mycket bra.
Alltid väl förberedda behandlingskonferenser och välstrukturerade, bra bild av ungdomen från de olika professionerna.
Bra individuell planering som mötte ungdomens behov för tillfället.
Bra kontakt, genomgång av ärendet m.m.
Ett mycket givande samarbete.
Mycket bra att kontaktpersonen var med redan under akutplaceringen på ”avdelningen”.
Samtliga mycket lätta att samarbeta med.
Mycket nöjd med samarbetet, enkel och tydlig behandlingsplan.
Mycket tydlig info. Genomtänkt behandling. Noga med skriftliga underlag.
Personalen är oerhört lätt att samarbeta med. Flexibla, uthålliga och roliga att arbeta med.
Samarbetet har jag på alla sätt upplevt som bra.
Samarbetet har varit alldeles utmärkt, behandlingsplanen matchade den unges behov fullt ut.
Var tydliga med vad de kunde göra och inte samt bröt ner vårdplanens punkter på ett tydligt och bra sätt.

Omvårdnadsinsatserna får högt betyg

Socialtjänstenkäten innehåller fyra nya frågor sedan 2006. Frågorna handlar om institutionens omvårdnad av den unge i fråga om att känna trygghet, att bli lyssnad på, att få stöd att fundera över sin situation samt den fysiska miljön. 89 procent av socialsekreterarna är positivt inställda till institutionernas omvårdnad av den unge när det gällde att känna trygghet (86% år 2006, 85 år 2007). 86 procent av socialsekreterarna uppgav att de tyckte institutionernas omvårdnad av den unge när det gällde att bli lyssnad på var mycket bra eller bra (89% år 2006, 90% år 2007). Lika stor andel av socialsekreterarna ansåg att institutionens omvårdnadsarbete i syfte att den unge skulle få stöd att fundera över sin situation var mycket bra eller bra (86%). På den sista frågan om institutionens omvårdnad av den unge vad gäller den fysiska miljön har 76 procent av socialsekreterarna uppgett att de var nöjda (78% år 2006, 77% år 2007). Det interna bortfallet på dessa fyra frågor varierar mellan 19–24 procent. Både negativa och positiva kommentarer har lämnats på denna fråga:

Avdelningen var inte realistisk i sitt stöd till ungdomen.
Den fysiska miljön är avskräckande, rastgårdar, tegel och låsta dörrar är svårt att göra inbjudande förstås.
Den unge gav intryck av att må bra på institutionen, den unges rättigheter/egen vilja tillgodosågs mycket bra.
Genom samtalen förstår jag att omvårdnaden har varit genomtänkt och bra för den unge.
Institutionens omvårdnad av den unge fungerade i alla avseenden utmärkt och tillfredsställande.

Svårt att veta eftersom det inte fanns ett uppdrag från institutionen att arbeta aktivt med omvårdnaden under akutplaceringen.
Torftig miljö, stark institutionskänsla.
Känner förtroende för personalens kompetens och möjligheter att ta hand om den unge.
Personalen gjorde ett utmärkt jobb på ett flexibelt sätt utifrån svårt utgångsläge.
Mycket bra stöd till den unge och att detta i ett längre perspektiv gjorde att hon vågade tala om sin och moderns relation. Bra skydd då modern ringde och var berusad.
Enligt den placerade tyckte han att det var ett bra ställe.

Många nöjda med riktade insatser mot kriminalitet, beteendestörning etc

De unga som placeras på särskilda ungdomshem kan ha beteendestörningar, missbruk och/eller kriminellt beteende. De behöver därför behandlingsinsatser med inriktning på specifika problem. Vissa institutioner erbjuder strukturerade behandlingsprogram för att kunna bearbeta aggressivitet, missbruk och kriminellt beteende, t.ex. pedagogiska och kognitiva program och tolvstegsbehandling. Det finns också kontaktmannaskap, miljöterapi, familjearbete och samtal med fokus på problembeteendet. Hur många av ungdomarna som har deltagit i strukturerade behandlingsprogram framgår inte av socialtjänstenkäten men 81 procent av socialsekreterarna är nöjda med behandlingsinsatserna (andelen var 4 procentenheter lägre i fjol). Endast 2 procent av socialsekreterarna ansåg uttryckligen att behandlingsinsatserna fungerat dåligt eller mycket dåligt. Ett internt bortfall på 22 procent gör resultaten på denna fråga emellertid svårtolkade. Av kommentarerna är en övervägande del positiva:

12-steps metoden passade väl för den unge.
De förstärkte ungdomens realistiska världsbild.
Den unge fick färre utbrott och mådde bättre än hon gjort på länge.
Den unge har fått insikt i sina svårigheter, inga rapporter om kriminalitet eller bråk.
Den unge uppvisade ganska snart en insikt i sin problematik, vilja till förändring.
Det fanns alltid en plan och säkerhet kring ungdomen, oavsett vad som hände.
Eftersom alkohol varit ett bekymmer kanske "institutionen" skulle jobbat specifikt även med detta.
Gällande beteende, bra. Gällande missbruk, ("institutionen" jobbade inte mot det) inte bra.
Jag har fått uppfattningen att bra samtal/arbete har skett kring detta, då i alla fall resultatet tyder på det.
SiS har gjort det bästa utifrån givna förutsättningar.
Personalen arbetade mycket med att motivera "eleven" till fortsatt vård. samt att få "eleven" att ta del av aktiviteter, regler och rutiner.
Ej fått insatser kring detta.

Utredningsuppdragen bedöms i stort sett ha fungerat bra

Denna fråga ska bara besvaras när institutionen har i uppdrag att utreda den unges behov. 81 procent av de socialsekreterare som svarade på frågan bedömde att utredningen varit mycket bra eller bra, 3 procent underkände institutionernas utredningsinsatser. Något större andel var nöjda år 2007 (86%). Resultatet är dock ytterst osäkert eftersom 113 socialsekreterare besvarat frågan men endast 70 har angett att ungdomen var placerad i utredningssyfte. Frågans konstruktion tycks vara otydlig eftersom bortfallet är 65 procent. Många socialsekreterare verkar ha bevarat frågan trots att den placerade ungdomen inte varit föremål för utredning. Och i de fall man varit osäker har socialsekreteraren svarat "vet ej" vilket i sin tur gjort att det interna bortfallet blivit onödigt högt. Kommentarer på denna fråga är övervägande positiva:

Bra utredning men svårt att praktiskt ordna behandlingsrekommendationerna.
Ej nöjd med familjeutredningen, gav ingen ny information. Familjeterapeuten tog ej de kontakter som socialtjänsten önskade.
En mycket bra utredning.
Genomgripande, rak och tydlig. Ringade in problematiken på ett bra sätt, bra rekommendationer.
Rekommendationerna var alldeles för snäva och "bäddade" för en konflikt med familjen.
Utredning och avdelningsobservationer gjorde att den unges behov blev tydliga.

Utredningen har gett en komplett bild av klientens behov och rekommendationerna till fortsatt vård av den unge har varit adekvat.

Utredningen var bra, rekommendationer realistiska/ej genomförbara.

Vi fick en mycket omfattande utredning, som är värdefull ur ett behandlingsperspektiv, men kanske inte lika effektiv i ett rättsperspektiv.

”Institutionens” observationer har lett fram till bättre vårdform för ungdomen.

Den sociala kontrollen är bra

Ungdomar som placeras på institution mot sin vilja och särskilt de som är dömda till institutionsvård på grund av kriminalitet är inte särskilt motiverade för vårdinsatser. Risken för rymning är uppenbar. De vistas i allmänhet på låsta avdelningar med restriktioner vad gäller vistelse utanför avdelningen och permissioner m.m. En viktig del i vården rör således social kontroll, t.ex. av missbruk och begränsning av den unges rörelsefrihet. 84 procent av socialsekreterarna anser att detta har fungerat bra (lägsta siffran sedan 2003, bilaga 1). De kommentarer som finns på denna fråga är både av positiv som negativ karaktär:

Bra kontroll med anledning till självskadebeteendet minskade under denna period.

Den unge avvek så fort tillfälle gavs.

Den unge lyckades rymma, inte så lyckat.

Den unge uppger att han blev misshandlad av personal, vilket ej är ok förstås.

Det fungerade på ett utmärkt sätt.

En rymning där den unge fick gå utan följe trots att socialtjänsten påtalat rymningsrisk.

Missbrukade under placeringen.

Släppte hem ungdomen på permis utan överenskommelse med socialtjänst, fanns inget förberett på hemmaplan.

Verkar ha fungerat mycket bra.

Stort bortfall på frågan om undervisning

SiS har som mål att alla skolpliktiga ungdomar ska ha fullständig skoldag och alla icke skolpliktiga ungdomar (dvs de ungdomar som har nått gymnasienivå) ska erbjudas fullständig skoldag när de är placerade på någon av SiS särskilda ungdomshem. Detta betyder i praktiken att alla ungdomshem ska erbjudas grundskoleundervisning eller utbildning på gymnasienivå. 84 procent av socialsekreterarna uppfattade institutionens undervisning av den unge som mycket bra eller bra. Bortfallet på denna fråga är 39 procent vilket ligger i paritet med förra årets mätning (40%). Varför så många socialsekreterare valt att inte svara på frågan år efter år kan denna undersökning inte svara på:

Den unge fick god hjälp av läraren i skolan att komma igång med gymnasiet.

Den unge uppnådde behörighet till gymnasiestudier och erhöll arbetslivserfarenhet via praktik.

Eleven saknade motivation till undervisning.

Förekom ej, ingick inte i uppdraget.

Förutsättningarna var goda men den unge var ej motiverad. Skolpersonalen verkade engagerad och kompetent.

Han har verkligen fått den hjälpen han har behövt.

Den unge deltog ej i skola.

Skolan påverkade den unges tidigare negativa inställning till skolan samt gav henne ett bättre självförtroende.

Undervisningen har varit mycket professionell.

Varken skola eller arbetsträning, vilket i sig är tråkigt med tanke på att pojken har skolplikt.

Tre fjärdedelar är nöjda med föräldrakontakterna

74 procent av socialsekreterarna var nöjda med institutionens arbete med den unges föräldrar/anhöriga men var tredje socialsekreterare har inte svarat på frågan (33%) vilket gör det svårt att dra några slutsatser. Kommentarererna på denna fråga är blandade:

Arbetat bra med nätverket, tog sig tid att låta anhöriga komma på besök.
Bra samarbete med pappan, han var mycket nöjd med placeringen.
Föräldrarna kände sig bortglömda.
Inget arbete med föräldrarna.
Kontakt med mamman vet jag men pappan har klagat över att han inte fick någon info.
Under rådande omständigheter helt okej.

Många kommenterar planering och genomförande av utslussning och utskrivning

I samband med utslussning och utskrivning är det viktigt att en gemensam bedömning av den unges behov och förutsättningar görs med socialtjänsten. Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för den unge, och institutionsvistelsen ska vara ett led i en långsiktig planering av insatser utifrån den unges behov. När det gäller den gradvisa utslussningen är socialtjänstens möjligheter att påverka beroende av samarbetet med institutionen. 79 procent av socialsekreterarna uppfattade planeringen och genomförandet av utslussning och utskrivning som mycket bra eller bra. Denna fråga har fått flest kommentarer, vilket tyder på hur viktig och betydelsefull frågan är:

Avslutades pga. allvarlig våldincident; ingen utsluss.
Blev som det blev. Hann aldrig med något riktigt avslut eller överlämning, men det beror lika mycket på mig som institutionen.
Bristar i kommunikation mellan socialtjänst och institution vilket ledde till otydlighet i planering och utslussning.
Det blev ingen utslussning.
Det saknades ordinarie personal vid avhämtning av eleven, ingen underrättelse om det innan.
En bra/tajt planering som skapade en mjuk övergång till ny vårdform.
Fungerande samarbete.
Inte så genomtänkt. Viss oklarhet kring handläggning från kommunens sida, tyvärr.
Mycket dåligt stöd inför och under utslussen till HVB-hemmet. Kontaktade inte HVB-hemmet då konflikt uppstod utan hämtade endast upp honom.
Personalen tog initiativ till att tillsammans med den unge handla kläder inför utskrivningen, vilket var mycket positivt för honom.
Prat om utsluss men utan handling. Mycket prat om att söka lägenhet utan resultat.
SiS brast i samarbetet med socialtjänsten när det gäller vidare placering.

Mycket lågt bortfall på sista frågan

Den sista enkätfrågan gäller om man i ett liknande ärende skulle förorda en placering på samma institution/avdelning. Det är alltså ett mått på om erfarenheterna av placeringen är så goda, att man skulle ge institutionen ett förnyat förtroende. I årets mätning har 84 procent svarat ja på denna fråga, vilket är det näst sämsta resultatet sedan mätningarna började 1999. Andelen som svarat ja på denna fråga är ändå mycket högt och bortfallet ligger endast på 2 procent (endast 7 socialsekreterare av 323 har valt att inte svara på frågan). Detta till trots har andelen nöjda socialsekreterare gått ner:

Anser inte att "förvaring" och avskildhet gagnar någon ungdom.
"Institutionen" är bra men den unge hade egentligen andra behov, en speciell placering.
Bra och kompetent helhetsintryck, dock är det långa avståndet ett minus.
För hård kontroll, endast förvaring!
Kanske var aktuell ungdom för ung för "avdelningen".
Kompetent och tillmötesgående personal.
Rekommenderar gärna institutionen, trevligt bemötande och hjälpsam personal.
Är det värt pengarna?

84 procent av enkätens frågor besvarades positivt

Totalt sett har socialsekreterarna i 84 procent av svaren valt alternativen ”mycket bra eller bra”, 12 procent av svaren avser alternativet ”medel” och 4 procent ”dåligt eller mycket dåligt”. Jämfört med 2007 års uppföljning är detta en liten nedgång. Sammantaget ger ändå socialsekreterarna de särskilda ungdomshemmen och SiS placeringsenhet ett gott betyg. De frågor som totalt sett skattades lägst var, precis som år 2006 och 2007, frågan om institutionens fysiska miljö och samarbetet med den unges sociala nätverk.

En nedgång jämfört med 2007

Socialsekreterarnas bedömningar av lämpligt placeringsalternativ (fråga 1), samarbete (fråga 3), insatser avseende den unges beteende (fråga 5), värdet av utredning (fråga 6), social kontroll (fråga 7), arbetet med föräldrar/anhöriga (fråga 9), utsluss/utskrivning (fråga 10) och ny placering (fråga 11) uppvisar alla en nedgång jämfört med mätningen 2007 (diagram 1).

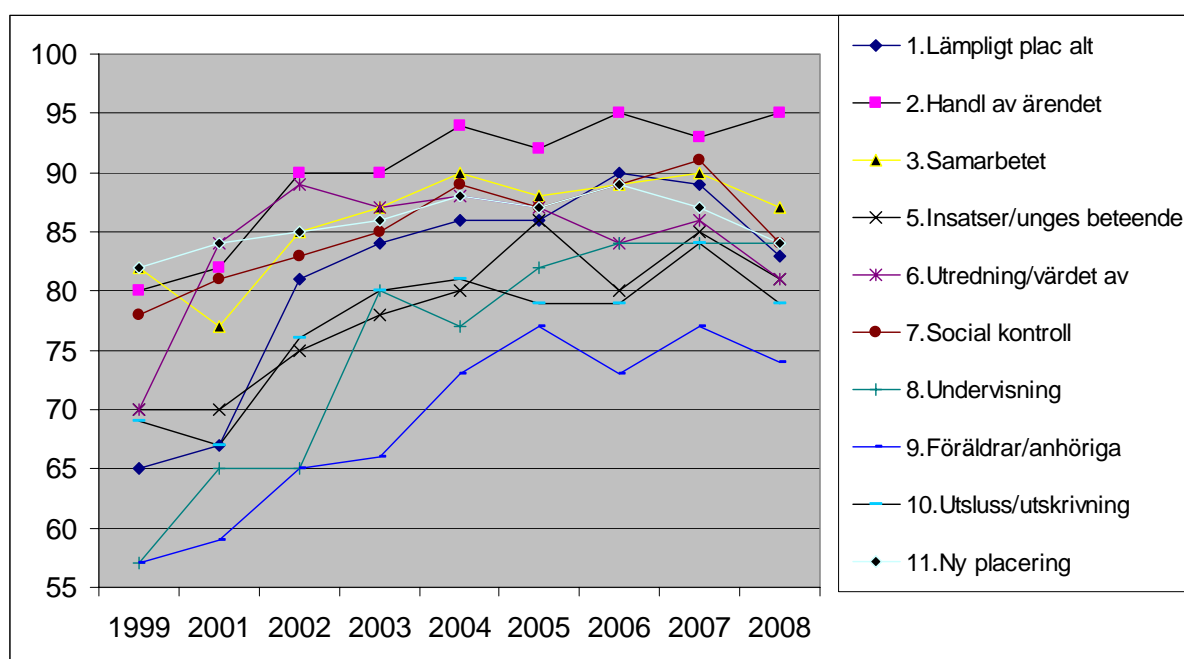

Diagram 1. Andel positiva svar per fråga* i socialtjänstenkät Ungdom åren 1999–2008

*Omvårdnadsfrågorna (4a, 4b, 4c och 4d samt fråga 4 åren 1999–2005)) redovisas inte i detta diagram

Socialsekreterarnas bedömningar av omvårdnad uppvisade en genomgående positiv trend mellan åren 1999–2005 (fråga 4 1999–2005). De nya frågorna, som tillkom 2006, uppvisar emellertid ett lite annat resultat där frågan om den fysiska miljön utmärker sig med en successiv nedgång sedan första mätningen 2006 (diagram 2).

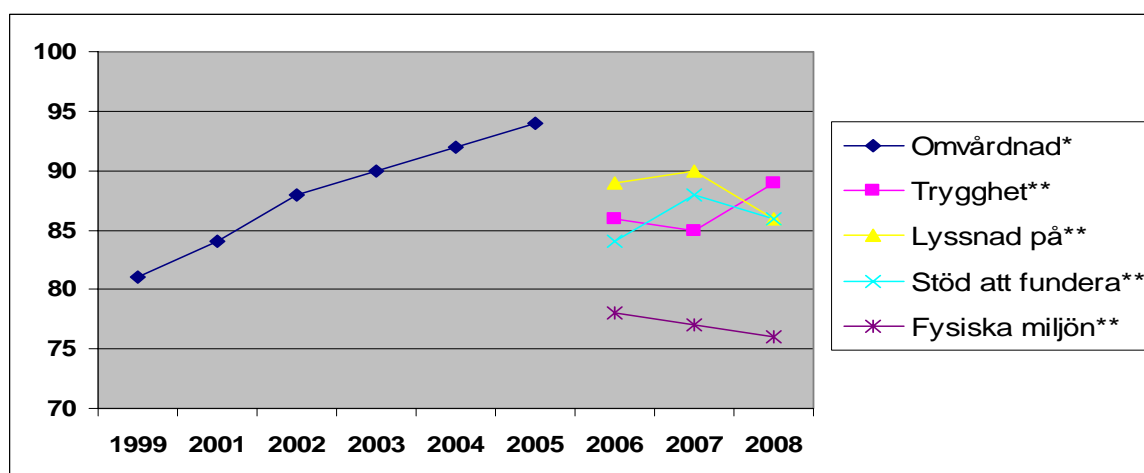

Diagram 2. Andel positiva svar angående institutioners omvårdnad mellan åren 1999–2008

* ^Åren 1999–2005 användes fråga 4

**Vid revideringen 2006 ersattes fråga 4 med frågorna 4a (trygghet), 4b (lyssnad på), 4c (stöd att fundera) och 4d (fysiska miljön)

Diskussion

Mellan 1999 och 2005 skedde det procentuella uppgångar i andelen nöjda socialsekreterare inom alla områden, mellan 2006 och 2007 skedde marginella nedgångar men trenden var fortfarande tydligt positiv. Årets mätning visar däremot en nedgång på nästan alla frågor jämfört med förra årets mätning (tabell 3).

Tabell 3. Andel positiva svar på frågan om vården och behandlingen på de särskilda ungdomshemmen 1999, 2005, 2006, 2007 och 2008 samt förändringar (i procentenheter) mellan åren 1999–2005 och 2006–2008

Frågor	1999	2005	2006	2007	2008	Förändring åren 1999–2005	Förändring åren 2007–2008
1. Lämpligt plac alt	65	86	90	89	83	21	-6
2. Handläggningen av ärendet	80	92	95	93	95	12	2
3. Samarbetet	82	88	89	90	87	6	-3
4. Omvårdnad*	81	94	-	-	-	13	-
4a. Trygghet**	-	-	86	85	89	-	4
4b. Lyssnad på**	-	-	89	90	86	-	-4
4c. Stöd att fundera**	-	-	84	88	86	-	-2
4d. Fysiska miljön**	-	-	78	77	76	-	-1
5. Insatser/unges beteende	70	86	80	85	81	16	-4
6. Utredning/värdet av	70	87	84	86	81	17	-5
7. Social kontroll	78	87	89	91	84	9	-7
8. Undervisning	57	82	84	84	84	25	0
9. Föräldrar/anhöriga	57	77	73	77	74	20	-3
10. Utsluss/utskrivning	69	79	79	84	79	10	-5
11. Ny placering	82	87	89	87	84	5	-3

* Frågan användes 1999–2005

** Ny fråga som tillkom 2006

Frågor som behöver problematiseras är framförallt samarbetet med den unges sociala nätverk och den fysiska miljön den unge vårdas i men även värdet av utredning som dessutom hade mätningens högsta bortfall. I årets mätning var tre fjärdedelar av socialsekreterarna nöjda med institutionernas arbete med föräldrar/anhöriga. Frågan har i jämförelse med de andra frågorna

i enkäten skattats lägst sedan mätningarna började 1999. Något svar på *varför* socialsekreterarna skattar denna fråga lågt varje år kan den här typen av enkätundersökning inte ge svar på. Frågan om fysisk miljö har ställts sedan 2006. Socialsekreterarnas skattning av den fysiska miljön har sjunkit successivt. Inte heller här kan vi svara på *varför* skattningarna ser ut som de gör. Genom den nationella uppföljningen kan man konstatera att dessa två frågor totalt sett behöver uppmärksammas och arbetas ytterligare med ute på institutionerna.

Frågan om värdet av utredning hade det högsta interna bortfallet i årets mätning (65%). Bortfallet kan delvis förklaras genom frågans bristfälliga konstruktion och otydlighet. Det verkar dessutom som att många socialsekreterare valt att svara på frågan trots att den placerade ungdomen inte varit föremål för någon utredning på SiS. Och i de fall man varit osäker har socialsekreteraren svarat ”vet ej”. Det är problematiskt att den enskilde socialsekreteraren inte vet om ungdomen utretts på SiS eller ej. Frågans resultat pekar på nödvändigheten av ökad tydlighet, både i enkäten och i information från institution till den enskilda socialsekreteraren.

Resultaten från denna enkätsammanställning skiljer sig mellan institutionerna vilket gör det svårt att generalisera. Sammanfattningsvis ger socialsekreterarna ändå SiS gott betyg gällande vården på de särskilda ungdomshemmen. De negativa resultaten från årets uppföljning ska främst ses som en vägledning i institutionernas fortsatta kvalitetsarbete och samarbete med socialsekreterarna och socialtjänsterna.